

Lapsikohtaisen valvonnan edellytykset lastensuojelun avohuollossa

Tuuli Kotisaari & Anne-Mari Jaakola

Tiivistelmä

Tutkimuksemme tarkastelee lapsikohtaista valvontaa lastensuojelun avohuollossa. Lapsikohtaisella valvonnalla tarkoitamme lapsen edun turvaamista ja lapsen edun mukaisten tukitoimien ja palveluiden varmistamista. Kyse on sosiaalihuollon asiakasturvallisuuden osa-alueesta, joka kohdistuu asiakkaana olevaan lapseen tai nuoreen yksilötasolla. Tarkastelemme aihetta usealta hyvinvointialueelta vuosina 2023–2024 kerättyjen sosiaalityöntekijöiden (n=66) fokusryhmähaastattelujen ja kyselyaineiston (n=221) avulla. Tulostemme perusteella lapsikohtaisessa valvonnassa on kyse laajasta sosiaalityöntekijöiden työnkuvaan, avohuollon palveluiden riittävyteen ja laatuun sekä organisaatiotasoon liittyvien tekijöiden kokonaisuudesta. Lapsikohtainen valvonta avohuollossa on vielä vakiintumatonta, eikä lapsen edun turvaaminen ja palveluiden vaikutuksien arviointi toteudu riittävästi yksilötasolla. Työnantajina hyvinvointialueiden tarjoama tuki sosiaalityöntekijöille lapsikohtaisen valvonnan toteuttamiseen ei ole riittävästi resursoitua. Sosiaalityöntekijät kokevat roolinsa lapsen edun turvaajina merkittävänä ja toivovat enemmän mahdollisuuksia lapsikohtaisen valvonnan toteuttamiseen. Tutkimuksemme avaa uusia näkökulmia vähän tutkittuun lapsikohtaiseen valvontaan lastensuojelun avohuollossa ja korostaa sen institutionaalista merkitystä.

Asiasanat: lastensuojelu, avohuolto, lapsikohtainen valvonta, sosiaalityöntekijät, asiakasturvallisuus

Abstract

In this study, we examine child-specific monitoring in Finnish child welfare in-home services. This monitoring focuses on safeguarding the child's best interests and ensuring appropriate services. It is an aspect of client safety focusing specifically on the individual child. The study draws on two datasets collected from various wellbeing services counties: focus group interviews with social workers (n=66) and a survey (n=221). Our findings reveal that child-specific monitoring involves factors related to social workers' roles, service adequacy and quality, and organizational issues. Child-specific monitoring in the context of in-home services is still not well-established. Safeguarding the child's best interests and assessing service impacts are not sufficiently realized at the individual level. Organizational support for implementing child-specific monitoring is inadequate. Social workers consider their role in safeguarding the child's best interests important and seek more opportunities to implement it. Our study provides new perspectives on child-specific monitoring and highlights its institutional importance.

Keywords: child welfare, in-home services, monitoring, client safety, social workers

Johdanto

Lapsikohtaisessa valvonnassa on kyse lapsen edun turvaamisesta sekä lapsen edun mukaisten tukitoimien ja palveluiden varmistamisesta lastensuojelussa. Sosiaalityöntekijöillä on runsaasti viranomais- ja valvontavastuuta, ja rooli valvojana on asiakasturvallisuuden näkökulmasta keskeinen (Pälsson ym. 2024; Hämäläinen & Vornanen 2021, 42; Hoikkala ym. 2017). Lapsikohtainen valvonta on kuitenkin käsitteenä vielä vakiintumaton, ja siitä tiedetään vähän. Käsitettä on määriteltä pääasiassa lastensuojelun sijaishuollossa, jossa sillä tarkoitetaan lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen ja sen tavoitteiden seuranta (mm. Hoikkala ym. 2017; Malja ym. 2019; Eriksson & Korhonen 2022). Tässä tutkimuksessa lapsikohtainen valvonta kohdistuu lastensuojelun avohuoltoon, jonka tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskyykyä ja -mahdollisuuksia (lastensuojelulaki 417/2007, 34 §).

Lastensuojelun avohuoltoa on tutkittu valvonnan näkökulmasta hyvin vähän. Avohuolto ylipäänsä on jäänyt vähälle huomiolle esimerkiksi kansallisissa hallituskausittain toteutuissa lastensuojelun kehittämissuunnitelmissa (Kiili ym. 2024). Aihe on ajankohtainen hyvinvointialueiden järjestäessä lastensuojelun valvonnan käytäntöjä lain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) tultua voimaan vuonna 2024. Laissa valvonta koostuu hyvinvointialueen ja yksityisten palveluntuottajien omavalvonnasta sekä valvontaviranomaisten suorittamasta viranomaisvalvonnasta. Palvelunjärjestäjän omavalvontaan kuuluu 23 §:n nojalla valvoja ja ohjata palveluntuottajia sekä varmistaa palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu (ks. Valvira 2023). Lapsikohtainen valvonta sisältyy omavalvontaan ja se kuuluu hyvinvointialueiden sosiaalityöntekijöiden julkiseen rooliin lapsen asioista vastaavana viranomaisena. Sosiaalihuoltolain (1341/2014) 15 §:ssä ja 48 §:ssä määritetään yksittäiselle sosiaalityöntekijälle esimerkiksi velvollisuus ilmoittaa lapseen kohdistuvista epäkohdista ja seurata lapselle annettujen palveluiden vaikuttavuutta. Lisäksi lastensuojelulain 24 §:n nojalla lapsen edun valvonta määritetään sosiaalityöntekijän keskeiseksi tehtäväksi.

Lapsikohtaisessa valvonnassa on kyse sosiaalihuollon asiakasturvallisuuden osa-alueesta, joka kohdistuu asiakkaana olevaan lapseen yksilötasolla. Asiakasturvallisuus tarkoittaa periaatteita ja käytäntöjä, joilla palvelut järjestävä hyvinvointialue varmistaa palveluiden laadun ja turvallisuuden valvonnan järjestelmä- ja yksilötasolla (mm. Välimäki ym. 2021; Lähteinen ym. 2022). Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta- ja järjestämislaki on ollut voimassa vasta vähän aikaa, ja asiakasturvallisuuden toimintakulttuurit, säädökset sekä mittarit ovat sosiaalihuollossa olleet terveydenhuoltoa hajanaisemmat (Tiirinki & Vesa 2020; Valtion talouden tarkistusvirasto 2021; Sosiaali- ja terveysministeriö 2022). Ennen lain voimaan tuloa asiakasturvallisuuden toimintakäytäntöjen määrittäminen työyhteisö- tai organisaatiotasolla oli vielä harvinaista (Jaakola & Pösö 2022). Sosiaali- ja terveysministeriön käynnistämässä lastensuojelun kokonaisuudistuksessa on kiinnitetty huomiota tarpeeseen selkiyttää lastensuojelun valvontajärjestelmää ja vahvistaa sen tietopohjaa (Hoikkala ym. 2023).

Käsitämme lapsikohtaisen valvonnan käytäntönä, joka koostuu lastensuojelun avohuollon palveluiden ja tukitoimien vaikutuksien seuraamisesta, epäkohtien tunnistamisesta ja raportoimisesta sekä lapsen edun toteutumisen varmistamisesta. Avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus. Lisäksi avohuollossa voidaan järjestää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n mukaisia palveluita, kuten tukihenkilö- ja tukiperhetyötä tai lapsiperheiden kotipalvelua. Jatkossa käytämme pääasiassa termiä palvelu, joka viittaa myös muuhun lastensuojelun aikaiseen tukeen, kuten esimerkiksi terveydenhuollon palveluihin. Käsite rajaa tutkimuksemme koskemaan tilanteita, joissa perheiden tukeminen siirtyy osittain sosiaalityöntekijältä kolmannelle osapuolelle eli palveluntuottajalle. Näin ollen tutkimuksemme ulkopuolelle rajautuvat sekä avohuollon tukitoimiin lukeutuva taloudellinen tuki että sosiaalityöntekijän toimintaan kohdistuva valvonta.

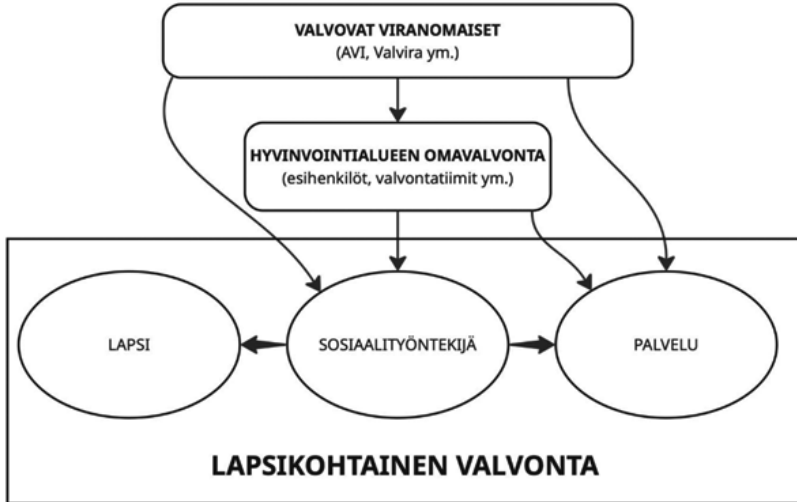
Tutkimme, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä on avohuollon palveluiden riittävydestä ja laadusta, ja miten he määrittelevät lapsikohtaista valvontaa

sekä sen toteuttamista osana työtään. Sovellamme tutkimuksessa virhetietoisuuden (mm. Biesel ym. 2020a; Julin & Pösö 2020; Jaakola & Pösö 2022) käsitettä pyrkiessämme kuvailemaan sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia puuttua lapsikohtaisen valvonnan keinoin asiakasturvallisuuden ja lapsen edun mahdollisesta heikentymisestä kertoviin signaaleihin (esim. Shanks ym. 2020). Tarkastelemme aihetta haastattelu- ja kyselyaineistojen avulla. Tutkimuksemme avaa uusia näkökulmia lapsikohtaiseen valvontaan lastensuojelun avoimuudessa ja korostaa sen institutionaalista merkitystä.

Lapsikohtainen valvonta asiakasturvallisuuden ja palveluiden järjestämisen näkökulmasta

Lastensuojelun avoimuudella tarkoitetaan lastensuojelulain 27, 30 ja 34 §:ien nojalla lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen asiakassuunnitelmaan kirjattujen tukitoimien ja palveluiden järjestämistä, kun lapsen kasvuolosuhteet tai lapsi itse omalla toiminnallaan vaarantaa hänen kehitystään. Avoimuuden tavoitteena on edistää lapsen myönteistä kehitystä ja tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Työskentelyyn kuuluu sosiaalityöntekijän ja mahdollisesti muiden ammattilaisten tapaamisia. Pääpaino on lastensuojelulain 36 §:n mukaan erilaisilla kotiin vietävillä tai lapselle annettavilla palveluilla, kuten tehostetulla perhetyöllä, perhekuntoutuksella tai ammatillisella tukihenkilötyöllä. Palvelut voidaan tuottaa hyvinvointialueen omana tuotantona tai julkisina hankintoina eli ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta, kuten yrityksiltä ja järjestöiltä.

Asiakasturvallisuus on osa riskien hallintaa ja sen tarkoituksena on estää virkavirheitä ja epäonnistumisia lapsen turvallisen kasvun edistämisessä (Reamer 2014 & 2023). Asiakasturvallisuudesta huolehtiminen palveluiden järjestämisen yhteydessä on merkittävä osa hyvinvointialueen omavalvontaa ja siihen sisältyvää lapsikohtaista valvontaa. Lastensuojelun avoimuudessa se tarkoittaa lapsen oikeuksien ja edun turvaamista sekä palveluiden järjestämistä niin, että lapsi saa tarvitsemansa palvelun yksilöllisistä tarpeistaan käsin, eikä palvelusta aiheudu hänelle haittaa. (Jylhä ym. 2021; Jaakola & Pösö 2022.) Olemme havainnollistaneet kuviossa 1 lapsikohtaisen valvonnan asemoitumista suhteessa viranomaisvalvontaan ja omavalvontaan. Lapsikohtainen valvonta on sosiaalityöntekijän vastuulla ja kohdistuu sekä lapsen etuun että palveluntuottajan toimintaan. Hyvinvointialueen omavalvonta kattaa lisäksi esihenkilöiden ja valvontatiimien toiminnan, ja se ulottuu myös sosiaalityöntekijöiden työhön. Valvontakokonaisuuteen kuuluvat lisäksi valvontaviranomaiset, kuten aluehallintovirastot (AVT) ja sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira), joiden tehtävänä on valvoa sekä hyvinvointialueiden että palveluntuottajien ja sosiaalityöntekijöiden toimintaa.

Kuvio 1. Lapsikohtainen valvonta suhteessa viranomaisvalvontaan ja omavalvontaan

Sosiaalityöntekijöiden tulee seurata ja valvoa asiakasturvallisuutta sekä palveluiden toteutumista arvioimalla myöntämiensä palveluiden vaikutuksia sekä seuraamalla palveluntuottajien työtä. Asiakasturvallisuuden varmistamiseen liittyy myös epäkohtien tunnistaminen, niihin puuttuminen ja raportointi. (Eriksson & Korhonen 2022; Malja ym. 2019; Hoikkala ym. 2017.) Epäkohtien raportointiin tarkoitetuissa järjestelmissä ja käytänteissä on kuitenkin havaittu puutteita (esim. Tiitinen & Silen 2016; Nykänen ym. 2017). Lisäksi on pohdittu, perustuuko valvonta toisinaan liialliseen luottamukseen palveluntuottajaa kohtaan, jolloin valvonta ei välttämättä toteudu riittävällä tasolla (Julin & Pösö 2020).

Lapsikohtaisen valvonnan rooli korostuu, kun palvelun käynnistymisen jälkeen osa asiakassuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden edistämisestä siirtyy sosiaalityöntekijältä palveluntuottajalle. Valvontasuhte voi tämän jälkeen perustua joko enemmän luottamukseen tai kontrolliin (Lundström ym. 2021; Pälsson 2023). Kun esimerkiksi tehostetun perhetyön työntekijät tapaavat asiakasperhettä useita kertoja viikossa, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän yhteydenpito perheeseen usein vähenee ja hänen roolinsa on pitkälti prosessia valvova. Kyse on vastuullisesta valvontatehtävästä, joka edellyttää osaavaa ja koulutettua henkilöstöä (Pohjola ym. 2019). Vastuullisuutta lisää se, että lasten voi olla vaikea ottaa puheeksi kohtaamiaan epäkohtia ja heiltä voi puuttua tietoa omista oikeuksistaan (mm. Hoikkala ym. 2017). Heidän kohdallaan voidaankin puhua heikoista tai haavoittuvista palveluiden kuluttajista (Zehner & Valokivi 2009), joita sosiaalityöntekijän täytyy tukea. Sosiaalityöntekijän tulisi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 9 §:n mukaan vastata asiakasprosessin johtamisesta, mutta vaikuttaa siltä, ettei se aina täysin toteudu (Heinonen & Sinko 2014; Lähde 2024). Sekä asiakkaan että sosiaalityöntekijän oikeusturvan kannalta onkin merkittävää, miten sosiaalityöntekijä voi kantaa viimesijaisen vastuunsa asiakkuusprosessista myös niissä tilanteissa, kun muutostyötä tekee pitkälti joku muu viranomainen kuin sosiaalityöntekijä itse.

Lapsikohtaisen valvonnan rooli on merkittävä myös kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta, koska heikosti vaikuttavista tai epätasalaatuisista palveluista voi kertyä hyvinvointialueelle merkittävä taloudellinen ja inhimillinen menoera. Lastensuojelun kustannukset lasta kohti ovat nousseet, mutta palvelutarve ja palvelujen käyttö vaihtelevat hyvinvointialueittain (Hoikkala ym. 2023). Lastensuojelun kokonaiskustannukset painottuvat sijaishuoltoon (mm. Paju ym. 2025), mutta vaikuttaa siltä, että etenkin ostopalveluiden kustannukset ovat lisääntyneet lastensuojelussa (Croell ym. 2024). Kun palveluiden järjestämistä tarkastellaan ihmisoikeuskysymyksenä, sosi-

aalityöntekijöiltä voidaan heidän valta-asemaansa perustuen vaatia näyttöjä siitä, että asiakkaille suunnatut palvelut ovat laadukkaita, eli lapsen edun näkökulmasta vaikuttavia ja heille hyväksi (Devlieghere & Rudi 2023). Vaatimus ei ole ongelmaton, sillä avohuollossa käytettävistä palveluista ei ole vaikuttavuustutkimusta (Aaltio 2023; Aaltio & Kannasoja 2024), eikä johtamisen tueksi ole tietoa tuloksellisuutta tuottavista tekijöistä (Rousu 2007). Lisäksi tiedetään, että avohuollon palveluiden sisältö voi vaihdella sen mukaan, kuka tai mikä taho palvelua tuottaa (Kotisaari ym. 2025). On myös pohdittu, vaikuttaako taloudellinen intressi etenkin yksityisen palvelutuotannon toimintatapoihin (Alhanen 2014). Kyse on moniulotteisesta kokonaisuudesta, jota voidaan tarkastella joko järjestelmätason tai palvelutapahtuman näkökulmasta (Hämäläinen & Vornanen 2021).

Lastensuojelun valvonnan tutkimus

Lastensuojelun valvontajärjestelmiä on tutkittu jonkin verran ja ne vaihtelevat maittain. Kansainvälisesti maita yhdistävä tekijä on, että pääasiallinen valvontavastuu on muilla kuin lapsen asioista vastaavilla sosiaalityöntekijöillä. Siitä, miten valvonnan kansallinen ohjaus heijastuu asiakastyön käytänteisiin, on vähemmän tietoa. (Cosis Brown ym. 2014.) Esimerkiksi Englannissa paikallista valvontamallia (Ofsted 2017) on kyseenalaistettu siitä, että valvonta keskittyy liikaa muiden seikkojen seuraamiseen kuin sen varmistamiseen, että lapset saisivat laadukasta ja oikeanlaista tukea (mm. Munro 2011; Hood ym. 2019). Pohjoismaissa sosiaalityöntekijän rooli valvojana on korostunut. Esimerkiksi Ruotsissa sijaisperheellä tulee olla sekä valvova sosiaalityöntekijä että lapsella oma sosiaalityöntekijä (Jaggar 2018). Muu valvonta, kuten valvontakäynnit perheissä, kuuluu valvontaviranomaisille (Pålsson 2023). Suomessa sosiaalityöntekijöiden vastuulla on verrattain runsaasti paikallista ja tapauskohtaista valvontavastuuta ja sosiaalityöntekijän viranomaisvastuu lapsen asioissa on hyvin korostunut (Pålsson ym. 2024; Hoikkala ym. 2017). Sosiaalityöntekijän tueksi on laadittu sijaishuollon lapsikohtaisen valvonnan malli (Eriksson & Korhonen 2022), mutta avohuollosta tällainen puuttuu. Lisäksi sijaishuollon osalta perhehoitolain (263/2015) 15§:ssä määrätään, että sijoitetun lapsen lisäksi myös sijaisperheellä tulee olla oma vastuutyöntekijä. Pykälän sanamuodoissa korostuu sijaisperheen tukeminen, eikä rooli määrity suoraan valvonnalliseksi.

Lapsikohtainen valvonta on osa sekä reaktiivista, eli epäkohtia havaitsevaa, että ennakoivaa ja suunnitelmallista työskentelyä hyvinvointialueilla (Hoikkala ym. 2017). Suomessa valvontaan ja virheiden tunnistamiseen on ollut tähän saakka vähänlaisesti ohjeita ja toimintamalleja (Rousu 2007; Jaakola & Pösö 2022) Nykyistä valvontajärjestelmää on kritisoitu siitä, ettei valvontaan ole osoitettu riittävästi resursseja, eivätkä lastensuojelun palvelut toisin sanoen välttämättä toimi lainsäädännön edellyttämällä tavalla (Julin & Pösö 2020; Aluehallintovirastojen lastensuojelun valvonnan seurantaryhmä 2021). Esimerkiksi sijaishuollon vaikuttavuus näyttyy heikkona (mm. Kääriälä & Hiilamo 2023), mikä voi viitata siihen, että avohuollon aikaisessa työskentelyssä ja palveluissa on epäkohtia. Lapsikohtaisen valvonnan tarkoituksena on pyrkiä tunnistamaan asiakasturvallisuutta heikentäviä signaaleja (esim. Jylhä ym. 2021; Shanks ym. 2020). Organisaatioiden tulisi mahdollistaa sosiaalityöntekijöille riittävät toimintaedellytykset erottaa asiakasturvallisuuden epäkohdista kertovia signaaleja niin sanotusta ”taustahälystä” eli asiakkaan elämässä tapahtuvista muista asioista (Shanks ym. 2020; Eriksson & Korhonen 2022). Henkilöstön vaihtuvuus sekä työmäärät ovat kuitenkin niin suuria, että ne vaikeuttavat systemaattista työskentelyä sekä esimerkiksi sitä, miten lastensuojelutyötä dokumentoidaan ja voidaan valvoa (Mänttari-van der Kuip, 2016; Kääriäinen 2022).

Lastensuojelun virheiden ja kriittisten tapahtumien tutkimusta lastensuojelussa on tehty Suomessa vähän (Jaakola ym. 2015; Julin & Pösö 2020). Virheen käsite ja virheeksi luokiteltavat tapahtumat ovat kontekstisidonnaisia, joten myös ratkaisuehdotukset virheiden vähentämiseen ovat vaihdelleet sekä ajan saatossa että eri maiden lastensuojelujärjestelmien välillä (Biesel ym. 2020a & 2020b). Usein keskustelu lastensuojelun virheistä kulminoituu siihen, onko toimit-

tu liian myöhään vai liian aikaisin (Munro 2011b). Koska käsitykset virheistä ovat sosiaalisesti konstruoituja (mm. Howitt 1992; Biesel & Cottier 2020), toiminnan arviointi voi olla haastavaa. Virheet liittyvät usein tilanteisiin, joissa lapsia ei tavata riittävästi, viranomaiset eivät keskustele keskenään, lastensuojelun työskentelyä ei dokumentoida kattavasti, asiakkaille valitaan väärää palveluita ja lasten kaltoinkohtelu jää tunnistamatta (Biesel ym. 2020b).

Virhetietoisuus on lisääntynyt lastensuojelussa erilaisten skandaalien myötä. Virheitä raportoidaan maissa, joissa on kehitetty järjestelmiä virheiden välttämiseen, että maissa, joissa järjestelmiä ei vielä juurikaan ole (Biesel ym. 2020a). Useissa maissa on tehty historiallisia selvityksiä lastensuojelujärjestelmien epäkohdista, kuten sijoitettujen lasten kaltoinkohtelusta (mm. Laitala & Puuronen 2016; Hytönen ym. 2016). Lisäksi erilaisia tilannekuvia on laadittu lastensuojelun asiakkaina olleiden lasten väkivaltaisiin kuolemiin johtaneiden tapahtumien vuoksi (esim. Munro 2011a; Oikeusministeriö 2013; Sosiaali- ja terveysministeriö 2013; Sidebotham ym. 2016). Selvitysten perusteella on usein tarkennettu toimintaohjeita, mutta ei kehitetty pidemmällä tähtäimellä virheitä ennaltaehkäiseviä, virhetietoisuutta vahvistavia, käytänteitä. Tällainen syyllistävään suhtautuminen virheisiin johtaa herkästi niiden välttelyyn, mikä voi puolestaan johtaa uusiin virheisiin. (Mm. Masson & Parton 2020; Julin & Pösö 2020; Sicora 2023). Virhetietoisuuden suhtautumisen keskiössä tulisi päinvastoin olla rakenteiden luominen virheistä oppimiseen ja työntekijöiden tukemiseen (mm. Biesel & Cottier 2020; Munro 2019). Panostaminen lapsikohtaisen valvonnan edellytyksiin on keskeinen osa virhetietoista toimintaa.

Tutkimuskysymykset, aineisto ja metodi

Tutkimme lapsikohtaista valvontaa kysyen, miten sosiaalityöntekijät määrittävät ja toteuttavat lapsikohtaista valvontaa avohuollossa sekä millaiseksi he kokevat palveluiden riittävyyden ja laadun. Lähestymme tutkimuskysymyksiä yhdistäen analyysiin sosiaalityöntekijöiltä kerätyn kyselyn (n=221) ja sosiaalityöntekijöiden (n=66) fokusryhmähaastattelujen aineistot (mm. Fetters & Molina-Azorin 2017; Maxwell 2022). Aineistot on kerätty vuosina 2023–2024 osana Sosiaalityöntekijä palveluiden valitsijana, päätöksentekijänä ja valvojana lastensuojelun avohuollossa–hanketta (VALITSIJÄ). Kyselyaineisto on kerätty kahdeksalta hyvinvointialueelta ja fokusryhmähaastattelut on toteutettu seitsemällä hyvinvointialueella. Sama henkilö on voinut osallistua sekä kyselyyn että haastatteluun, mutta osallistujia ei voida yhdistää jälkikäteen. Aineistonkeruuta on suunniteltu yhteisesti siten, että osa sekä kyselyn että haastattelun kysymyksistä liittyy kiinteästi toisiinsa.

Kyselyyn vastasi 221 lastensuojelun avohuollossa työskentelevää sosiaalityöntekijää keväällä 2024. Kahdeksan hyvinvointialueen avohuollon sosiaalityöntekijöiden kokonaismäärään suhteutettuna kyselyn vastausprosentti oli 43 %. Kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät olivat iältään keskimäärin 45-vuotiaita. Työkokemusta sosiaalityöntekijänä toimimisesta heillä oli keskimäärin kymmenen vuotta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijänä työvuosia oli keskimäärin kahdeksan vuotta. He työskentelivät pääasiassa lastensuojelun avohuollossa (72 %) tai sekä avo- että sijais- huollossa (27 %). Kyselyyn sisältyi yleisiä kysymyksiä sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä lapsikohtaisesta valvonnasta heidän työssään, valvonnan osaamisesta sekä avohuollon palveluiden laadusta ja riittävyydestä. Kysymykset esitettiin strukturoituina väittäminä, joiden vastausasteikko oli likert-muotoinen (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä). Tulokset esitetään kuvailevana analyysinä, suorina jakaumina ja ristiintaulukointina.

Tutkimuksen laadullinen aineisto muodostui viidestätoista fokusryhmähaastattelusta sekä viime hetken peruuntumisten takia yhdestä yksilöhaastattelusta. Haastatteluista puolet toteutettiin kasvokkain ja puolet etäyhteydellä. Haastateltujen ryhmien koko vaihteli 2–6 henkilön välillä, osallistujia oli yhteensä 65. Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä noin 23 tuntia, 232 sivua litteroitua tekstiä. Haastatteluiden kesto oli keskimäärin 87 minuuttia (vaihteluväli 57–100 minuuttia). Ryhmät koostuivat samassa tiimissä tai työyhteisössä työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä, joiden työnkuvaan kuului avohuollon palveluiden järjestäminen. Heitä pyydettiin täyttämään taust-

tatietolomake, jossa kysyttiin työkokemusta ja asiakasmäärää. Sosiaalityöntekijöiden työkokemus lastensuojelun sosiaalityöstä oli noin 7 vuotta (vaihteluväli 0–30 vuotta) ja laajemmin sosiaalialalta 12,5 vuotta (vaihteluväli 0–40 vuotta). Sosiaalityöntekijöiden keskimääräinen asiakasmäärä haastatteluhetkellä oli 31,33 lasta (vaihteluväli 23–54 lasta). Haastateltavat rekrytoitiin hankkeen yhteistyökumppaneiden olevien hyvinvointialueiden johtavien sosiaalityöntekijöiden kautta.

Haastatteluaineistossa sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin, miten he seuraavat palveluiden vaikutuksia sekä mitä heidän mielestään kuuluu lapsikohtaiseen valvontaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ominaisuudessa. Lisäksi kysyttiin, millaisia epäkohtia he ovat mahdollisesti havainneet palveluissa ja miten valvontaa voidaan toteuttaa osana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työtä. Haastattelurunkoa testattiin hankkeen ulkopuolisen lastensuojelun tiimin kanssa ja sen perusteella osaa kysymyksistä tarkennettiin. Ryhmähaastattelun avulla pyrittiin sekä tavoittamaan tiimeissä muodostunut käsitys tutkittavasta teemasta että mahdollistamaan reflektointihetki sosiaalityöntekijöille.

Analyyysin pääpaino on fokusryhmähaastatteluiden aineistolähtöisessä temaattisessa analyysissä (Braun & Clarke 2006 & 2023). Analyysissä pyrittiin huomioimaan aiemman tutkimustiedon sekä tutkijoille lastensuojelun sosiaalitekijän työssä karttuneiden kokemusten kautta muodostuneiden ennakkokäsityksien mahdollinen vaikutus sekä aineiston keräämiseen että sen tulkintaan. Haastatteluaineisto koodattiin Atlas.ti:n avulla. Temaattisten karttojen luomisessa hyödynnettiin ohjelman Networks-toimintoa, jonka avulla koodoja ja koodiryhmiä voi ryhmitellä ja tarkastella eri teemojen suhteita toisiinsa (Braun & Clarke 2006). Aineistosta analysointiin ja koodattiin kaikki tekstikohdat (sanat, lauseet, kappaleet), joka käsittelevät palveluiden vaikutuksien arviointia, kokemuksia palveluiden laadusta ja epäkohdista, organisaatiotason tukea valvonnalle sekä sosiaalityöntekijöiden käsitteellistyksiä lapsikohtaisesta valvonnasta. Koodoja löytyi ensimmäisellä luennalla 545 ja toisella luennalla määrä tarkentui 122 koodiin. Tässä vaiheessa tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin esimerkiksi kokemukset palveluiden vaikuttavuutta edistävästä tekijöistä, sillä ne eivät liittyneet suoraan tutkimuskysymyksiin. Kooodeista muodostui lopulta 19 pelkistettyä koodia.

Analyyysin viimeisessä vaiheessa tarkastelimme kysely- ja haastatteluaineistoa yhdessä. Tunnistimme kolme pääteemaa, jotka kuvasivat lapsikohtaiseen valvontaan liittyviä tekijöitä. Näistä kaksi oli sisällöltään vastaavia molemmissa aineistoissa: sosiaalityöntekijän työnkuva sekä palveluiden riittävyys ja laatu. Kolmas pääteema, asiakasturvallisuus organisaatiossa, muodostettiin vain haastatteluiden temaattisen analyysin perusteella, sillä kyselyssä tähän aihepiiriin liittyviä kysymyksiä ei esitetty. Haastatteluissa tuli esiin keskeisiä lapsikohtaisen valvonnan edellytyksiin liittyviä organisaatiotason tekijöitä, jotka täydentävät kahta muuta aineistoja yhdistävää pääteemaa. Palveluiden laadun alateemat nimesimme palveluiden epäkohdiksi sekä oman ja ostopalvelun eroiksi. Sosiaalityöntekijän työnkuvan alateemat nimesimme vaikutuksien arvioinniksi ja lapsen edun turvaamiseksi. Avaamme teemojen muodostamista tarkemmin seuraavassa taulukossa sekä myöhemmin tulosluvussa.

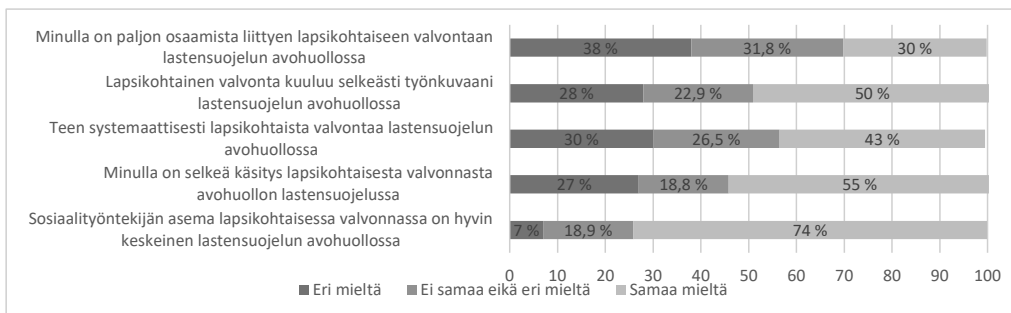
Taulukko 1. Kuvaus haastatteluaineiston pää- ja alateemojen muodostamisesta

Aineisto-ote	Esimerkkikoodit	Alateema	Pääteema
"Se on jatkuvaa arviointia, että onko ne oikeet palvelut ja auttaako ne perhettä." V39	Arvioinnin säännöllisyys	Vaikutuksien arviointi	Sosiaalityöntekijän työnkuva
"Toi sana jotenkin, mut kai se tarkoittaa yleensä, mitä me tehdään työssä. Kyllähän me sitä lapsen etua ajatellaan ja sen parasta valvotaan" V12	Käsitteen epäselvyys Valvonta itsestään-selvyytenä	Lapsen edun turvaaminen	
"Palveluntuottaja teki vanhemman kans, kuljetti sitä millon missäkin, mut lapsen huomioiminen ja miten se lapsi kärsi siellä perheessä, se ei tullut olleenkaan huomioon." V14	Laadunvaihtelu Epäkohta havaittu	Epäkohdat palveluissa	Palveluiden riittävyys ja laatu
"Meidän oma tehostettu perhetyö niin sitä pystytään seuraavaan päivittäin. Sitte ostopalvelu, mä huomaan, et oon paljon enemmän piballa siitä." V10	Luottamus Yhteydenpito	Oman ja ostopalvelun erot	
"Mä en tuu varmaan ikinä antaa ittelleni anteeksi, että mä en oo luku [raportteja] tai en oo yksinkertaisesti kerinny tekemään sitä. Huomasin jälkikäteen, että niistä sovitusta käynneistä ei oo toteutunut, et kerran kuussa oli käyty." V44	Resurssit Reaktiivisuus	-	Asiakasturvallisuus organisaatiossa

Tulosluku etenee pääteemoittain. Ensinnä käsittelemme lapsikohtaista valvontaa sosiaalityöntekijän työssä lapsen edun turvaamisen ja vaikutuksien arvioinnin näkökulmasta. Tämän jälkeen palveluiden riittävyyden, laadun ja epäkohtien kokonaisuutta, sekä viimeisenä asiakasturvallisuutta organisaatiossa.

Lapsikohtainen valvonta sosiaalityöntekijän työnkuva

Kysimme sosiaalityöntekijöiltä heidän tietoisuuttaan lapsikohtaisesta valvonnasta osana heidän työtään ja heidän lapsikohtaisen valvonnan osaamistaan. Kyselyn (ks. Kuvio 2) perusteella sosiaalityöntekijöiden näkemykset olivat varsin yksimielisiä siitä, että heidän asemansa lapsikohtaisessa valvonnassa on hyvin keskeinen lastensuojelun avohuollossa (74 %). Reilulla puolella (55 %) oli selkeä käsitys lapsikohtaisesta valvonnasta, mutta runsas neljännes (27 %) oli asiassa eri mieltä. Puolet sosiaalityöntekijöistä (50 %) koki valvonnan kuuluvan selkeästi osaksi omaa työnkuvaa avohuollossa ja hieman alle puolet (43 %) teki sitä systemaattisesti. Näkemyksistä valvonnan osaamisesta oli enemmän hajontaa. Noin kolmannes sosiaalityöntekijöistä koki omaavansa paljon osaamista lapsikohtaiseen valvontaan, lähes 40 % koki osaamisessaan riittämättömyyttä ja reilu kolmannes ei muodostanut vastauksessaan osaamiseensa selkeää kantaa.

Kuvio 2. Sosiaalityöntekijöiden osaaminen ja tietoisuus lapsikohtaisesta valvonnasta osana heidän työtään, %.

Haastatteluissa sosiaalityöntekijät näkivät lapsikohtaisen valvonnan olevan olennainen osa heidän työtään. Haastattelijan käyttämä lapsikohtaisen valvonnan käsite ei kuitenkaan ollut selkeä avoimuuden kontekstissa, vaan mielikuvat yhdistyivät usein sijaishuollon valvontaan.

”Mun pitää sanoa, että mä en tiedä, kun mulla vaan tulee mieleen se, että kun on sijoitettu lapsi, niin mitä on lapsikohtainen palvelu silloin.” V24

Ylipäänsä valvontaan käsitteenä suhtauduttiin varauksellisesti, koska ”jotenki se kuulostaa kauheelta se sana valvonta, et me valvottais” (V1). Valvonta miellettiin usein ostopalvelukustannusten seuraamiseksi ja sen varmistamiseksi, että ”jos me ostetaan jotain, ni kyllähän sille rahalle täytyy saada vastinetta ja sen lapsen täytyy saada siitä hyötyä” (V31)”.

Lapsen edun turvaaminen oli sosiaalityöntekijöiden mukaan keskeisin osa lapsikohtaista valvontaa.

”Mä ajattelen tuon käsitteen silleen laajasti, että valvonta niitten palvelujen suhteen mitä järjestää ja myöntää, niin ne suhteessa siihen lapseen, plus sitten se koko lapsen elämä. Hänen edun toteuttaminen laajasti ajateltuna.” V64

Sosiaalityöntekijät korostivat, että lapsen edun varmistamisen edellytys on, ”että sosiaalityöntekijän täytyy tietää, mitä hänen asiakkaalle kuuluu” (V55). Lapsen edun varmistaminen koettiin itsestään selväksi osaksi sosiaalityöntekijän työtä eikä erilliseksi valvontatehtäväksi.

”Se on meille niin tietyllä tavalla automaatio, että ei me sitä, tai ainakaan minä en oo ikinä ajatellu sitä, että se ois jollaki keinoin valvontaa. Se on osa meidän työtä.” V44

Vaikka lapsen edun merkitystä korostettiin, lasten osallisuus näyttäytyi osin puutteellisena. Sosiaalityöntekijät tapasivat lapsia kahden kesken ja keskustelivat heidän kanssaan siitä, mitä heille kuului ja olivatko he pitäneet esimerkiksi perhetyöntekijöiden tapaamisista. Mahdollisista epäkohdista keskusteltiin kuitenkin vähemmän ja enimmäkseen nuorten kanssa, koska nuoret kertoivat niistä herkemmin itse.

”En mä ainakaan oo lasten kans keskustellu, että oletko kokenut tämän oikeudenmukaseks. Enemmän se on semmosta, et ootko tykänny ja mitä te ootte tehny työntekijöiden kans. Tietty se riippuu lasten iästään. Kyl joku nuori osais ehkä kertookin, et jos ois kokenut epäoikeudenmukaseksi ja tulis siinä keskustelussa ilmi, vaiikkei ihan niit sanoit käyttäiskään.” V12

Pienten lasten osallisuus jäi vähäiseksi valvonnan näkökulmasta etenkin tilanteissa, jossa perheelle oli järjestetty palveluksi esimerkiksi perhekuntoutusta. Kun muutostyö kohdistui pitkälti vanhempiin, myös valvonta ”menee tosi vanhempikeskeiseksi” (V37). Sosiaalityöntekijät tunnistivat tarpeen löytää enemmän aikaa lasten tapaamisille.

Sosiaalityöntekijät kokivat lapsikohtaisen valvonnan liittyvän osin työntekijän etuun. He toivat esiin kokevansa paineita sen suhteen, millainen vastuu heillä on asiakkaista. Sosiaalityöntekijät olivat tietoisia siitä, että mikäli lastensuojelun asiakkaalle tapahtuisi jotain vahingollista, yksittäisen työntekijän toimintaa arvioitaisiin niin organisaation sisällä kuin julkisuudessa.

”Lapsen turva on tavallaan sama ku sosiaalityöntekijän oma turva. Jos koet että olet saanut hänelle sellaset palvelut, jotka turvaa hänet, niin sillon myös sinä olet turvassa jos tästä tulee jotain. [...] Sosiaalityöntekijällä on taakka siitä, että lapsi pysyy hengissä ja hyvissä voimissa ja hänen asiansa menee eteenpäin. Onhan se kova pala.” V43

Lapsikohtainen valvonta kytkeytyi avohuollon palveluiden toimivuuden ja vaikutuksien jatkuvaan arviointiin. Hyvinvointialueilla oli vakiintunut tapa järjestää aloitusneuvottelu asiakasperheen ja palveluntuottajan kanssa, ja tämän jälkeen arvioida asetettuja tavoitteita sovittusti väli-neuvotteluissa. Virallisten neuvotteluiden lisäksi käytiin vuoropuhelua asianosaisten kanssa esimerkiksi puhelimitse.

Yhdistävänä tekijänä palveluiden seurannassa oli vakiintunut tapa tehdä kerrallaan pääasiassa kolmen kuukauden mittaisia palvelupäätöksiä, joiden ympärille neuvotteluita sovittiin tarpeen mukaan. Päätösten aikaraamit sekä ryhdittivät palveluiden arviointia että toisaalta kuormittivat kaikkia asianosaisia, sillä lyhyisiin palvelupäätöksiin liittyi sosiaalityöntekijöiden mukaan epävarmuuden tunnetta palvelun jatkuvuudesta.

Sosiaalityöntekijät totesivat, etteivät he oikein tiedä, ”onks siihen [palveluiden arviointiin] mitään mallia eikä varmaan yksikös mitään yhteistäkään linjausta oo siihen”(V12). Kyseessä vaikutti olevan kokemustietona uudelle työntekijälle siirtyvä prosessi, jonka tarkempi sisältö vaihteli asiakastilanteesta, palvelun tyyppistä sekä sosiaalityöntekijän mukaan. Haastatteluissa tuli esille, että vaikutuksia arvioitiin yhdessä keskustelemalla ja esimerkiksi asiakkaan olemuksen tai käytöksen tarkkailun perusteella. Kyseessä saattoi olla välillä hyvinkin pieni signaali, kuten sosiaalityöntekijän havaitsema hymyilyn lisääntyminen neuvotteluiden välillä. Asiakassuunnitelman rooli osana arviointia näyttäytyi vähäisenä. Keskustelut ja kirjaukset asiakastapaamisilta sekä palveluntuottajien laatimat raportit olivat merkittävämpiä tiedonlähteitä palveluiden vaikutuksien seuraamiseen.

”Veikkaisin et ihan kaikilla täällä meidänkään talossa ei oo asiakassuunnitelma niin tiheässä käytössä. Ne on sit palaverit ja palaveriitten muistiot ja niiden kautta sitten on mahdollista sitä seurata.” V51

Palveluiden riittävyys ja laatu

Sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä oli eroja avohuollon palveluiden riittävydestä suhteessa asiakkaiden tarpeeseen (ks. taulukko 2). Yli 60 % kyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä oli eri mieltä palveluiden riittävydestä asiakkaiden tarpeisiin. Kolmannes koki palvelut kuitenkin riittävinä. Sosiaalityöntekijöistä reilusti yli puolet (57 %) piti avohuollon palveluita varsin laadukkaina. Lähes joka kolmas sosiaalityöntekijä (28 %) kuitenkin epäili palveluiden laatua ja oli näkemyksessään eri mieltä. Yli puolet (55 %) piti palvelutarjoajien osaamista riittävänä, mutta vastauksissa oli myös näkemyksiä, joissa palvelutarjoajien osaamista ei koettu riittävänä (23 %) tai osaamiseen ei ollut selkeää kantaa. Sosiaalityöntekijät olivat yksimielisiä lastensuojelun asemasta muiden palveluiden puutteen korvaajana. Lähes kaikki sosiaalityöntekijät (96 %) olivat väitteen ”Palveluilla ja tukitoimilla korvataan muiden palveluiden puutetta tai niihin pääsyn vaikeutta” kanssa samaa mieltä.

Taulukko 2. Sosiaalityöntekijöiden näkemykset palveluiden laadusta ja määrän riittävyydestä suhteessa asiakkaiden tarpeisiin, % (N=219–221)

	Palvelujen ja tukitoimien määrä suhteessa asiakkaiden tarpeisiin on riittävä % (N)	Palvelut ja tukitoimet ovat laadukkaita % (N)	Palveluilla ja tukitoimilla korvataan muiden palveluiden puutetta tai niihin pääsyn vaikeutta % (N)	Palveluiden ja tukitoimien tarjoajilla on riittävä osaaminen lasten, nuorten ja perheiden auttamiseen % (N)
Eri mieltä	61 (134)	28 (62)	3 (7)	23 (51)
Ei samaa tai eri mieltä	9 (21)	15 (33)	1 (2)	22 (47)
Samaa mieltä	30 (66)	57 (125)	96 (210)	55 (121)
Yhteensä	100 (221)	100 (220)	100 (219)	100 (219)

Erilaiset kokemukset palveluista voivat haastatteluiden perusteella selittyä yksittäisiin työntekijöihin tai hyvinvointialueiden omien palveluiden ja ostopalveluiden välisiin erilaisiin toimintatapoihin liittyvillä tekijöillä. Sosiaalityöntekijöiden mukaan “meidän palvelut, vaikka perhetyökin, ei se oo semmosta tasalaatuista, että monesti paljon vaikuttaa just se kuka sitä palvelua perheissä tekee ja et minkälaisella lähtöpohjakoulutuksella ja osaamisella se työntekijä on” (V60).

Riittämättömistä palveluista keskusteltiin noin puolessa haastatteluista, minkä lisäksi lähes jokaisessa haastattelussa tuli esiin, ettei lastensuojelu voi yksin ratkaista kaikkia perheiden kohtamia haasteita. Riittämättömyyttä koettiin etenkin ennaltaehkäisevien palveluiden, koulunkäynnin tuen sekä terveydenhuollon palveluiden osalta. Lisäksi vanhemmille suunnattuja palveluita koettiin olevan liian vähän saatavilla tai niiden järjestäminen muiden toimijoiden kanssa oli hankalaa, koska ”se yhteistyö puuttuu kyl täysin (V20)”.

Sosiaalityöntekijät kertoivat myös erilaisista palveluihin liittyvistä epäkohdista. Yleisimmät asiakkaiden raportoimat epäkohdat olivat heidän mukaansa lieviä ja liittyivät erimielisyyksiin perheenjäsenten ja palveluntuottajan välillä. Kyse oli usein siitä, että “joku perhetyöntekijä ei miellyttä tai ei tykkää hänen tavasta argumentoida, tai sitten hänen jostain toimintatavoista. Tai [asiakas] ei ymmärrä, että miksi perhetyöntekijä yrittää jotain tiettyä” (V29).

Sosiaalityöntekijät kertoivat myös tilanteista, joissa palveluntuottaja oli ottanut puolueellisen roolin suhteessa johonkin perheenjäseneseen tai muutoin toimi asetettuja tavoitteita vastaan.

”Mul on tullu semmonen ilmiö vastaan, et nää työryhmän työntekijät saattaa tehdä ihan jotain muuta, vaiks mä oon ollu sitä mieltä, et esimerkiksi keskitytään vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen.” V47

Asiakastapaamisia peruttiin jonkin verran ja työskentelymuotoa saatettiin vaihtaa ilman sosiaalityöntekijän konsultointia. Sosiaalityöntekijät olivat kohdanneet esimerkiksi tilanteita, joissa ammatilliset tukihenkilöt olivat järjestäneet ilman lupaa asiakkailleen ryhmätapaamisia. Toisinaan palveluntuottajat olivat niin kiireisiä, etteivät he voineet noudattaa palvelupäätöstä.

”On mullakin yks tukihenkilö, joka jo neuvottelus sano, että ei mulla muita huolia ole, kun se, että mun oma kalenteri on ollut niin täynnä, et mä en oo saanut varattua näitä aikoja tälle tapaamiselle [nauraa].” V20

Lisäksi laskutukseen liittyviä epäselvyyksiä havaittiin jonkin verran tiimeissä, joissa oli pääsy puitesopimukseen sekä laskutietoihin.

Kaiken kaikkiaan sosiaalityöntekijöiden havaitsemat epäkohdat eivät olleet kovin vakavia. Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi, että välillä yhteistyö palveluntuottajan kanssa oli jouduttu kokonaan päättämään ja vaihtamaan työntekijää tai palvelua. Joskus tilanteet päättyivät siihen, että asiakas kieltäytyi lopulta kokonaan lastensuojelun tuesta.

”Ollaan huomattu, että on ollut lapsen edun vastaista toimintaa, että on pitänyt lopettaa se palvelu siihen. Ja pahimmassa tapauksessa lapsi ei ole enää hyväksynyt sitten muita toimijoita, koska kokemus on ollut negatiivinen.” V59

Ostopalveluiden ja oman tuotannon välillä havaittiin jonkin verran eroja. Luottamusta omiin palveluihin lisäsi mahdollisuus seurata työskentelyn etenemistä lähes reaaliajassa joko asiakastietojärjestelmän kautta tai käytäväkeskusteluissa työntekijöiden kesken. Ostopalveluiden osalta luottamusta puolestaan vahvasti korostunut velvollisuus osoittaa ja raportoida työskentelyn vaikutuksia.

”Ammatillisen tukihenkilötoiminnan tai perhetyön, et jos sä ostat sen, he joutuu raportoimaan meille myös sitä oman työnsä vaikuttavuutta. Se on ehkä napakampaa sieltä suunnast, ku heidän pitää myös tuoda meille näkyväks, mitä he saa aikaan.” V7

Sosiaalityöntekijät pohtivat jonkin verran sitä, onko ostopalveluilla liiketoiminnan näkökulmasta suurempi tarve saada pidempiaikaisia asiakkuuksia, kun taas omissa palveluissa saatettiin nopeammin todeta, ettei työskentelylle ole edellytyksiä.

Mä aattelen, että onks se niin, et se raha, mikä vaikuttaa. Meidän oma perhetyö, niin kyl he sanoo hyvin nopeesti, jos näkee, et ei se oo järkeenkäypää eikä siit tuu mitään. V12

Sosiaalityöntekijät olivatkin joidenkin palveluiden kohdalla huolissaan siitä, onko palvelu riittävän laadukasta, koska “voi olla esimerkiksi tilanne, et joku palveluntuottaja on ulkoistanu kaikki työntekijät, et ne on jostai ihan eri firmoista omil toiminimillään” (V47). Osalla oli kokemuksia prosesseista, joissa palvelun työntekijät olivat vaihtuneet jokaisen arviointineuvottelun välissä.

Oman palvelutuotannon osalta keskusteltiin jonkin verran siitä, että yhteydenpidon ollessa usein ostopalveluihin verrattuna tiiviimpää, omiin palveluihin oli muodostunut “sellanen yleinen luottamus”(V9). Omien palveluiden työntekijät olivat yleensä arjessa helposti kohdattavissa, ja joillain alueilla esimerkiksi perhetyöntekijät saattoivat kuulua samaan tiimiin sosiaalityöntekijöiden kanssa. Luottamuksen kääntöpuolena oli osan mielestä se, että “varsinkin lapsikohtaisesti, ni kyl se [valvonta] pikkasen ehkä on liian vähäistä”(V9).

Asiakasturvallisuuden varmistamisen edellytykset organisaatiotasolla

Lapsikohtaisen valvonnan ja asiakasturvallisuuden varmistamisen edellytyksiä haastoivat organisaatiotason puutteet. Suurimmassa osassa hyvinvointialueita oli käytössä jonkinlainen palveluita koskeva epäkohtien raportointijärjestelmä. Raportointiin liittyi kuitenkin epäselvyyksiä esimerkiksi sen suhteen, miten asiat etenivät sen jälkeen, kun epäkohta oli tuotu esiin. Osalla alueista oli erikseen nimettyjä toimijoita ja yksiköitä, joiden tehtävänä oli avoimuuden palveluiden valvonta. Yleisempää oli, että epäkohtia selvittivät johtavat sosiaalityöntekijät sekä heidän esihenkilönsä. Myös sosiaalityöntekijät itse kävivät keskusteluita palveluntuottajien kanssa. He jakoivat valvontatyössään saamaansa tietoa suoraan toinen toisilleen ja sitä kautta muodostui niin sanottuja “mustia listoja” sen suhteen, mitä palveluntuottajia ei kannata käyttää.

”Jotenkin se on enemmän meidän keskinäisissä keskusteluissa nää, että hei, että sieltä nyt ei ainaakaan, ei sinne.” V59

Ajankäyttö valvontaan oli sosiaalityöntekijöiden mukaan rajallista. Etenkin kirjallista raportointia palveluista kertyi sosiaalityöntekijöille niin paljon, etteivät he ehtineet perehtyä niihin riittävästi. Lisäksi osa työajasta kului paperisten raporttien siirtämiseen asiakastietojärjestelmään.

”Mäkin joudun aina priorisoimaan sitä, mitä lapuskoita mä täällä luen. [...] Et jos mä ne kaikki luen, niin sit mä en kyl tee mitään muut ku luen [nauraa].” V20

Jatkuva kiire saattoi sosiaalityöntekijöiden mukaan johtaa jopa siihen, että palvelut jatkuivat perheissä pidempiä ajanjaksoja kuin olisi ollut tarpeen.

”Ku meil on niin jumalaton kiire koko ajan, ni me ei ehitä perehtyy näihi asioihin, ni sillohan ne palvelut jatkuu ehkä aivan turhaan. [...] Helposti tulee jatkettuu sillon, ku on liian kiire. Ja eihän se oo tehokasta lastensuojelutyötä, ei kustannustehokasta lastensuojelutyötä.” V47

Sosiaalityöntekijät myös kokivat, ettei heitä ollut riittävästi perehdytetty lapsikohtaiseen valvontaan, eikä heillä ollut pääsyä tietoihin, joita he osana valvontaa tarvitsisivat.

Ainakin henkilökohtaisesti mut pitää kouluttaa siihen, et mä tietäsin, et mitä kaikkee mun pitää niistä valvoa. Sekin on niin laaja juttu, mitä siihen voi sisältyä. En varmasti ole kaikesta edes tietoinen. Muuttaa sitä niin, että meil on myös tosiasiallinen mahdollisuus valvoa eli tarvittavat tiedot siihen. V33

Sosiaalityöntekijät toivoivat, että organisaatiossa otettaisiin nykyistä suurempi vastuu valvontatyöstä, mutta he olivat myös itse halukkaita perehtymään lisää lapsikohtaiseen valvontaan. Kaiken kaikkiaan sosiaalityöntekijät toivoivat parannusta valvonnan systemaattisuuteen, sillä tällä hetkellä “se on enemmän reaktiivista kuin että se olis sitä sellasta systemaattista ja suunnitelmallista valvontaa (V32)”.

Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimuksemme tavoitteena oli tutkia, miten sosiaalityöntekijät määrittävät ja toteuttavat lapsikohtaista valvontaa työssään, ja millaiseksi he kokevat avohuollon palveluiden riittävyyden ja laadun. Haastattelu- ja kyselyaineiston tulosten perusteella kyse on laajasta sosiaalityöntekijöiden työnkuvaan, palveluiden riittävyyteen ja laatuun, sekä organisaatiotason liittyvien tekijöiden kokonaisuudesta. Kahden toisiaan täydentävän tutkimusaineiston avulla saatiin hyvä kokonaiskäsitys lapsikohtaisen valvonnan toteutumisen edellytyksistä avohuollossa.

Tuloksemme lapsikohtaisen valvonnan roolista sosiaalityöntekijän työnkuvassa ovat osin ristiriitaiset. Sosiaalityöntekijät pitivät valvontaa tärkeänä osana heidän työtään ja tunnistivat siihen liittyviä näkökulmia, kuten lapsen edun varmistamisen. Valvontaa pidettiin toisaalta itsestään selvänä osana sosiaalityöntekijän työtä, mutta valvojan rooli näyttäytyi monille vieraana. Kyselyn tuloksissa tämä näkyi vastausten hajontana. Noin puolet vastanneista sosiaalityöntekijöistä koki lapsikohtaisen valvonnan roolin selkeäksi osaksi työtään. Noin kolmannes vastaajista koki asian kuitenkin toisin, ja noin viidennes ei muodostanut asiasta selkeää kantaa. Haastatteluisia valvontaan liittyi käsitteenä jonkin verran negatiivisia mielikuvia ja epätietoisuutta sen sisällöstä. Enemmistöllä kyselyyn vastannaista oli selkeä käsitys lapsikohtaisen valvonnan sisällöstä, mutta haastatteluisia syvällisempi keskustelu aiheen parissa osoitti, ettei käsite ole vielä vakiintunut. Valvonta liitettiin esimerkiksi luontevammin sijaishuollon käytänteisiin.

Palveluiden vaikutuksien seurantaan on vakiintuneet käytänteet, mutta niissä ei painotu systemaattisesti lapsen edun arviointi. Havaitsimme, että lapsikohtainen valvonta ei ole systemaattista, vaan on pääosin toimenpidekeskeistä (myös Munro 2011a; Hood ym. 2019) ja usein reak-

tiivista. Etenkin pienten lasten osalta lapsikohtainen valvonta voi jäädä vähäiseksi työskentelyn painoutuessa vanhempiin. Sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksiin havaita ja puuttua valvonnan keinoin asiakasturvallisuuden tai lapsen edun heikentymisestä kertoviin signaaleihin vaikuttavat sekä kiire että koulutuksen ja ohjeistusten puute. Kiire vaikutti esimerkiksi siihen, miten hyvin sosiaalityöntekijät ehtivät perehtyä palveluntuottajien laatimiin raportteihin. Sosiaalityöntekijät toivoivat organisaatiolähtöistä parannusta lapsikohtaisen valvonnan toteuttamisen edellytyksiin.

Kokemukset ja näkemykset palveluiden riittävydestä, laadusta ja niihin liittyvistä epäkohdista vaihtelivat jonkin verran. Avohuollon käytössä olevat palvelut koettiin melko laadukkaina ja havaitut epäkohdat pääasiassa lievinä. Kiinnostavaa oli, että palveluiden laatu näyttäytyi pitkälti työntekijä- eikä interventiokohtaisena (myös Kotisaari ym. 2025). Palveluiden riittämättömyys painottui kyselyssä haastatteluita enemmän, mikä voi selittyä osin sillä, että haastatteluissa on mahdollisuus perustella laajemmin omia näkemyksiään. Haastatteluissa riittämättömyys liittyikin erityisesti palveluiden yhteiskoordinoimisen haasteisiin eli siihen, ettei perheille ollut riittävästi tarjolla muita kuin lastensuojelun palveluita. Sosiaalityöntekijät olivat molempien aineistojen perusteella varsin yksimielisiä siitä, että lastensuojelu joutuu paikkaamaan muiden palveluiden tarvetta. Epäselväksi jäi, millaiset tosiasialliset mahdollisuudet lastensuojelun avohuollossa on tuottaa lapsen elämän kannalta tarvittavaa kokonaisvaikuttavuutta, jos palveluiden järjestämiseen liittyy kuvattunlaisia ongelmia.

Haastatteluiden perusteella kokemukset palveluiden eroista selittyvät ainakin jossain määrin ostopalveluiden ja omien palveluiden erilaisista toimintatavoista. Yhteydenpito omien palveluiden kanssa saattoi olla tiiviimpää, mutta niissä esiintyi enemmän puutteita esimerkiksi työskentelyn joustavuuden suhteen. Ostopalveluilta puolestaan vaadittiin enemmän näyttöjä toiminnan vaikuttavuudesta ja toimijoiden motivaatiota epäiltiin herkemmin. Tulokset osoittavat tarpeen tutkia, toteutuuko lapsikohtainen valvonta samalla tavalla riippumatta siitä, onko kyseessä oma vai ostopalvelu. Esimerkiksi liällinen luottamus omiin palveluihin voi johtaa valvonnan laiminlyönteihin, laadun kriittisen arvioinnin sekä virheiden tutkimisen systemaattisten mallien puuttumiseen (myös Julin & Pösö 2020).

Asiakasturvallisuuden varmistaminen ja valvonnan edellytyksien turvaaminen organisaatiotasolla näyttäytyivät puutteellisina. Epäkohtailmoitusjärjestelmät ja niiden toiminta olivat paikoin epäselviä, eikä sosiaalityöntekijöillä ollut käytössään yhteistä arviointimallia palveluiden vaikutusten seuraamiseen. Tulokset mukailevat aiempia tutkimuksia siitä, ettei lastensuojelu ole toimijana vielä riittävän virhetietoinen, eikä valvonta toteudu lapsikeskeisesti (myös Biesel ym. 2020b; Jaakola & Pösö 2022; Julin & Pösö 2020; Hoikkala ym. 2017). Kaiken kaikkiaan tutkimuksemme perusteella voidaan todeta, että lapsikohtaisen valvonnan paikka lastensuojelun avohuollossa ei ole vakiintunut. Johtopäätös tukee aiempia havaintoja siitä, että valvonnan roolit ja vastuut ovat usein epäselviä, eivätkä käytänteet ole riittävän yhdenmukaisia eri hyvinvointialueilla (esim. Tiitinen & Silen 2016; Nykänen ym. 2017).

Jäimme pohtimaan, missä määrin sosiaalityöntekijän rooli asiakasprosessin johtajana hämärtyy, kun osa lapsen edun varmistamisesta luovutetaan palveluiden käynnistettyä palveluntuottajalle (ks. myös Lähde 2024). Entä millaiset mahdollisuudet yksittäisillä sosiaalityöntekijöillä on vastata lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelussa laadittuun visioon, jonka tavoitteena on, että ”lapsi ja hänen läheisensä voivat luottaa lastensuojeluun ja sen vaikuttavuuteen” (Hoikkala ym. 2023), mikäli esimerkiksi liällisen työkuorman takia valvonta ja palveluiden seuranta eivät aina välttämättä perustu olennaisiin sosiaalityön asiakirjoihin, kuten asiakassuunnitelmaan? Aika näyttää, miten hyvinvointialueet onnistuvat vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain vaatimuksiin ja millaisin keinoin lapsikohtaisen valvonnan edellytyksiä ja virhetietoisuutta tukevia käytäntöjä on mahdollista lisätä lastensuojelun avohuoltoon.

Lastensuojelu on yhteiskunnallinen instituutio, jonka asiakkuudessa lapset ja nuoret ovat. Lastensuojelun tehtävänä on tukea, ohjata, suojella ja turvata normien mukaista lapsuutta ja perhe-elämää. Sosiaalityöntekijät osallistuvat instituution edustajina konkreettisesti siihen, miten

lastensuojelun tehtäväalue toteutuu hyvän ja toivotun lapsuuden valvojana avohuollossa. Näin tehdessään he tekevät lastensuojelun instituution tavoitteita ja oikeutuksia näkyväksi. Olennaista on, ettei vastuu ole liikaa yksittäisillä sosiaalityöntekijöillä, vaan laajemmin koko järjestelmällä, jonka tehtävänä on suojella lapsia ja nuoria (esim. Malja ym. 2019). Koska lapsikohtaiseen valvontaa ei ole vielä selkeitä rakenteita tai toimintaohjeita tutkimuksemme osoittaa tarpeen laatia lapsikohtaisen valvonnan malli (Eriksson & Korhonen 2022) sekä laatuksiteerit (Reamer 2023) avohuollon ja lapsiperhepalveluiden käyttöön.

Tutkimuksen rajoitteena voidaan pitää sitä, että osa sosiaalityöntekijöistä on voinut osallistua molempien aineistojen tuottamiseen, mikä pienentää kokonaisvastaajien määrää. Tulosten yleis-tettävyyden näkökulmasta rajoitteena voidaan pitää myös sitä, että tutkimukseen osallistuneet edustavat vain osaa hyvinvointialueista. Lisäksi ryhmähaastatteluun liittyy mahdollisuus siihen, että tulokset eivät kuvasta kaikkien haastatteluihin osallistuneiden henkilökohtaisia käsityksiä. Tässä tutkimuksessa kaksi eri aineistoa mahdollisti monipuolisen katsauksen vähän tutkittuun aiheeseen, minkä voi ajatella lisäävän tulosten luotettavuutta (Plano Clark ym. 2008). Koska tutkimuksemme tavoitti vain sosiaalityöntekijöiden näkökulman, jatkossa olisi tärkeää tarkastella lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten kokemuksia lapsikohtaisesta valvonnasta.

Rahoitus

Tutkimus on toteutettu osana *Sosiaalityöntekijä palveluiden valitsijana, päätöksentekijänä ja valvojana* -hanketta, joka on saanut valtionavustuksen vuosille 2023–2025.

Kiitokset

Lämpimät kiitokset VALITSIJA –hankkeen työryhmälle sekä ennen kaikkea tutkimukseen osallistuneille sosiaalityöntekijöille.

Lähteet

- Aaltio, E. (2023). Evaluating the Effectiveness of the Systemic Practice Model of Children's Social Care – A Pilot Study on Child- and Family-Level Outcomes. *Children and Youth Services Review* 144: 106732-. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2022.106732>.
- Aaltio, E. & Kannasojja, S. (2024). Katsaus lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen Suomessa. Teoksessa J. Kiili, A.-M. Jaakola, M. Anis, T. Lamponen, E. Stenvall & E. Aaltio (toim.), *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö* (s. 229–244). Helsinki: Gaudeamus.
- Alhanen, K. (2014). *Vaarantunut suojelualta – Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 24/2014. Helsinki: THL.
- Aluehallintovirastojen lastensuojelun valvonnan seurantarayhmä. (2021). *Aluehallintovirastojen lastensuojelun valvonnan seurantarayhmän raportti*. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto.
- Biesel, K., Masson J., Parton N. & Pösö T. (2020a). Errors and mistakes in child protection: an introduction. Teoksessa K. Biesel, J. Masson, N. Parton, & T. Pösö (toim.), *Errors and mistakes in child protection: International discourses, approaches and strategies* (s. 1–16). Bristol: Policy Press.
- Biesel, K., Masson J., Parton N. & Pösö T. (2020b). Dealing with errors and mistakes in child protection; similarities and differences among countries. Teoksessa Kay Biesel, Judith Masson, Niegel Parton, & Tarja Pösö (Toim.), *Errors and mistakes in child protection: International discourses, approaches and strategies* (s. 255–274). Bristol: Policy Press.
- Biesel, K. & Cottier, M. (2020). Errors and mistakes in child protection: Understandings and responsibilities. Teoksessa K. Biesel, J. Masson, N. Parton, & T. Pösö (toim.), *Errors and mistakes in child protection: International discourses, approaches and strategies* (s. 17–34). Bristol: Policy Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–10. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>.
- Braun, V. & Victoria C. (2023). Toward Good Practice in Thematic Analysis: Avoiding Common Problems and Be(Com)ing a Knowing Researcher. *International Journal of Transgender Health* 24 (1): 1–6. <https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2129597>.

- Cosis-Brown, H., Sebba, J. & Luke, N. (2014). *The Role of the Supervising Social Worker in Foster Care: An International Literature Review*. University of Oxford: Rees Centre.
- Croell, K., Knappe, N., Leipälä, J., Louet-Lehtoniemi, T., Nieminen, J., Ridanpää, H., Savolainen, N., Syrjä, V. & Syrjänen, T. (2024). *Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Suomessa: Valtakunnallinen asiantuntija-arvio, syksy 2024*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Devlieghere, J. & Roose, R. (2023). Accountability, Management and Professional Discretion. Teoksessa B. J. Taylor, J. Fluke, J. C. Graham, E. Keddell, C. Killick, A. Shlonsky & A. Whittaker (toim.), *The Sage Handbook of Decision Making, Assessment and Risk in Social Work* (s. 524–534). Lontoo: Sage.
- Eriksson, P. & Korhonen, P. (2022). *Sijaishuollon lapsikohtaisen valvonnan malli*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.
- Eriksson, P., Aaltio E. & Laajasalo T. (2024). Short-Term Effectiveness of Residential Out-of-Home Care for Children and Youth—A Scoping Review. *The British Journal of Social Work* 54 (7): p. 3135–57. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcae084>.
- Fetters, M. D., & Molina-Azorin, J. F. (2017). The Journal of Mixed Methods Research Starts a New Decade: Perspectives of Past Editors on the Current State of the Field and Future Directions. *Journal of Mixed Methods Research*, 11(4), 423–432. <https://doi.org/10.1177/1558689817729476>
- Heinonen, H. & Sinko, P. (2014). *Onnistuneen lastensuojeluprosessin johtaminen*. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Hoikkala, S., Kojo, R., Tervo, J. & Aaltonen, T. (2017). *Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli: Kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa*. Työpäpaperi 19/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Hoikkala S., Muinonen T., Palola E., Rosberg J. & Väisänen A. (2023). *Lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelu. Visiovaiheen raportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:27. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Hood, R., Nilsson, D. & Habibi, R. (2019). An Analysis of Ofsted Inspection Reports for Children's Social Care Services in England. *Child & Family Social Work* 24 (2): 227–37. <https://doi.org/10.1111/cfs.12607>.
- Howitt, D. (1992). *Child abuse errors: when good intentions go wrong*. Harvester Wheatsheaf.
- Hämäläinen J. & Vornanen, R. (2021). Asiakasturvallisuus osana laadukasta palvelujärjestelmää. Teoksessa Taina Kurki, Virpi Jylhä & Taru Kekoni (toim.), *Asiakasturvallisuus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hytönen, K.-M., Malinen, A., Salenius, P., Haikari, J., Markkola, P., Kuronen, M., & Koivisto, J. (2016). *Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohdeltu 1937–1983*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 2016:22. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Jaggat, C. (2018). The supervising social worker in an inner city: how practitioners perceive and experience their role. *Adoption & Fostering*, 42(4), 383–399. <https://doi.org/10.1177/0308575918799008>
- Jaakola, Anne-Mari Vornanen, Riitta & Pölkki, P. (2015) Kriittisten tapahtumien menetelmä lastensuojelun sosiaaliryötyä koskevassa tutkimuksessa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 1(2), 157–171.
- Jaakola, A.-M. & Pösö, T. (2022). Lapsen tilanteen arvioiminen lastensuojelussa: analyysia asiakasturvallisuuden ja laadun näkökulmasta. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 30(4), 359–375. <https://doi.org/10.30668/janus.114926>
- Julin, E. & Pösö, T. (2020). The Finnish approach to errors and mistakes in child protection: trust in practitioners and service users? In *Errors and Mistakes in Child Protection* (s. 95–114). Bristol: Policy Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvz0h8bh.12>
- Jylhä, V., Kurki, T. & Kekoni, T. (2021). Asiakasturvallisuus käsitteenä. Teoksessa T. Kurki, V. Jylhä & T. Kekoni (toim.), *Asiakasturvallisuus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja.
- Kiili, J., Moilanen, J. & Hedman, J. (2024). Kartoittava analyysi lasten, nuorten ja perheiden sosiaalihuollon palveluista 2020-luvulla. Teoksessa J. Kiili, A.-M. Jaakola, M. Anis, T. Lamponen, & E. Stenvall (toim.), *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö* (s.19–36). Helsinki: Gaudeamus.
- Kotisaari, T., Hietamäki, J., Vornanen, R., & Toikko, T. (2025). Mikä ohjaa päätöksentekoa? Sosiaalityöntekijöiden näkemykset lastensuojelun avohuollon tukitoimien valinnasta. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 33(2), 191–207. <https://doi.org/10.30668/janus.148156>
- Kääriäinen, A. (2022). Dokumentointi osana asiakasturvallisuutta. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 30(4), 392–406. <https://doi.org/10.30668/janus.114678>
- Kääriälä, A. & Hiilamo, H. (2023). Sijaishuollon laatua ja vaikuttavuutta on parannettava. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (2), 195–199.
- Lundström, T., Pålsson, D., Sallnäs, M., & Shanks, E. (2021). A Crisis in Swedish Child Welfare? on Risk, Control and Trust. *Social Work & Society* 19 (1): 1–15.
- Lähde, A. (2024). *Pelkistettyä todellisuutta – Kivrellinen sijoitus ja asiakasprosessin johtaminen*. Turun yliopiston julkaisuja – Annales Universitatis Turkuensis, Sarja – Ser. B, Osa – Tom. 659. Turku: Turun yliopisto.
- Lähtinen, S., Pehkonen, A. & Pohjola, A. (2022). Asiakasturvallisuuden Ulottuvuudet Sosiaalihuollossa. *Janus (Jyväskylä, Finland)* 30 (4): 343–58. <https://doi.org/10.30668/janus.113603>.

- Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P. & Eriksson, P. (2019). *Lastensuojelun laatusuositus* 2019:8. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Suomen Kuntaliitto.
- Masson, J. & Niegel P. (2020) England: attempting to learn from mistakes in an increasingly 'risk averse' professional context. Teoksessa Kay Biesel, Jjudith Masson, Niegel Parton, & Tarja Pösö (Toim.), *Errors and mistakes in child protection: International discourses, approaches and strategies* (s.35–54). Bristol: Policy Press.
- Maxwell, J.A. (2022). Integration in Mixed Methods Research. Teoksessa Hitchcock, J. H. & A. J. Onwuegbuzie (toim.) *The Routledge Handbook for Advancing Integration in Mixed Methods Research* (s. 86–93). Abingdon, Oxon: Routledge.
- Munro, E. (2011a). *The Munro Review of Child Protection: Final Report – A Child-Centred System*. Department for Education.
- Munro, E. (2011b). Avoidable and Unavoidable Mistakes in Child Protection Work. *British Journal of Social Work*, 41(5), 920–936.
- Munro, E. (2019). Decision-making under Uncertainty in Child Protection: Creating a Just and Learning Culture. *Child & Family Social Work* 24 (1): 123–30. <https://doi.org/10.1111/cfs.12589>.
- Mänttari-van der Kuip, M. (2016). Moral distress among social workers: The role of insufficient resources. *International Journal of Social Welfare*, 25(1), 86–97. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12163>.
- Nunes, R. R. (2022). Participation in Child Protection: Empowering Children in Placement Processes. *The International Journal of Human Rights* 26 (3): 420–36. <https://doi.org/10.1080/13642987.2021.1931137>.
- Nykänen, E., Kovasin, M., Liukka, E., Blomqvist, P., Krohn, M., Ahola, S., Nurmi-Koikkalainen, P. & Jonsson, P. M. (2017). *Vaikuttava valvonta osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 29/2017.
- Ofsted (2017) *Social care common inspection framework (SCCIF): children's homes*. Lontoo: Ofsted.
- Oikeusministeriö (2013). *8- vuotiaan lapsen kuolemaan johtaneet tapaukset*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Paju, P., Westman, R. & Kuokkanen, J. (2025). *Miten lasten suojelun kustannukset kertyvät II*. Lastensuojelun Keskusliiton verkkosivusto 1/2025.
- Plano Clark, V. L., Huddleston-Casas C. A., Churchill S. L., O'Neil Green D. & Garrett A. L. (2008). Mixed Methods Approaches in Family Science Research. *Journal of Family Issues* 29 (11): 1543–66. <https://doi.org/10.1177/0192513X08318251>.
- Pohjola, A., Lähteenen, S. & Pehkonen, A. (2019). Asiakasturvallisuus sosiaalityössä – jotain uutta, jotain vanhaa? Teoksessa T. Orjasniemi, M. Romakkaniemi & T.-M. Tauro (toim.), *Tutkiva sosiaalityö. Muuttuvat rajat ja vastuut – globaali ja lokaali sosiaalityössä*. Talentia-lehti & Sosiaalityön tutkimuksen seura.
- Pålsson, D. (2023). Supervising a family or a service? Social worker approaches to foster care supervision in six Swedish authorities. *Nordic Social Work Research*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2167854>
- Pålsson, D., Backe-Hansen E., Tonje Gundersen, Laura Kalliomaa-Puha, Mette Lausten, & Tarja Pösö (2024) Licence Loss: Revocations of Residential Care Licences in Four Nordic Countries. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13193>.
- Reamer, F. G. & M. J. Racette (2014). *Risk Management in Social Work: Preventing Professional Malpractice, Liability, and Disciplinary Action*. New York: Columbia University Press.
- Reamer, F. G. (2023). Standards of Care in Social Work: Ethical and Risk Management Implications. *Social Work (New York)* 68 (4): 277–85. <https://doi.org/10.1093/sw/swad023>.
- Rousu S. (2007). *Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi*. Acta nro 197. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Sicora, A. (2023). Blame and emotion in professional judgement. Teoksessa B. J. Taylor, J. Fluke, J. C. Graham, E. Keddell, C. Killick, A. Shlonsky, & A. Whittaker (toim.) *The Sage Handbook of Decision Making, Assessment and Risk in Social Work* (s. 23–32). Lontoo: Sage.
- Sidebotham, P., Brandon M., Bailey, S., Belderson, P., Garstang, J., Harrison, E., Retzer, A. & Sorensen, P. (2016). *Pathways to harm, pathways to protection: a triennial analysis of serious case reviews 2011–2014*. Lontoo: Department for Education.
- Shanks, E., Jonsson, U., Wiklund, S., & Rozental, A. (2020). Harmful care. To what extent is terminology from medicine and clinical psychology applicable to out-of-home care? *Child & Family Social Work*, February 2020; 25 (1): 92–99. <https://doi.org/10.1111/cfs.12661>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2013). *Toimiva lastensuojelu*. Raportti 19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2022). *Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:2. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Tiitinen, L. & Silén M. (2016). *Sosiaalialan epäkohdat ja niiden käsittely – kyselyraportti 6/2016*. LUC Sociopolis.
- Tiirinki, H., & Syrjä, V. (2020). *Potilas- ja asiakasturvallisuuden kansallinen tilannekuva: viranomaisorganisaatioiden roolit ja tietopohja*. Työpaperi 42/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Valtiontalouden tarkastusvirasto (2021). *Potilas- ja asiakasturvallisuuden ohjaus ja seuranta*. Tarkastuskertomus 7/2021.

- Valvira (2023). *Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonta*. <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/omavalvonta> (viitattu 18.6.2025).
- Välimäki, S., Vornanen, R., Vanjusov, H. & Hämäläinen, J. (2021). Asiakasturvallisuus lastensuojelussa. Teoksessa T. Kurki, V. Jylhä & T. Kekoni (toim.) *Asiakasturvallisuus sosiaali- ja terveysalalla* (s.161–187). Helsinki: Gaudeamus.
- Zechner, M. & Heli, V. (2009). Hoivan tarve ja vanhan ihmisen toimintakyky. Teoksessa A. Anttonen, H. Valokivi, & M. Zechner (toim.), *Hoiva – Tutkimus, politiikka ja arki* (s. 154–175). Tampere: Vastapaino.